

**EEN
JAAR**

**OP HET
VELD**

In de expo
'Een jaar op het
veld' ontdek je het
landbouwleven uit
Middelkerke, Oostende,
Bredene, De Haan en
Blankenberge.

De boerenstiel heeft een lange en diepgewortelde traditie in de kuststreek. In de tweede helft van de twintigste eeuw kwamen de eeuwenoude gebruiken en gewoontes verbonden aan deze traditie zwaar onder druk te staan. De mechanisering van de landbouw zette zich na de Tweede Wereldoorlog pas echt goed door met de komst van de *tracteur*. Het paard dat zovele generaties de trouwste bondgenoot van de boer was geweest, kreeg een andere en veel kleinere rol. De ruilverkaveling maakte dan weer een einde aan het lappendeken tussen de zandruggen en polders. Er werd nog volop gebeden en de palmtakjes sierden de hoeken van de velden, maar ook nieuwe ideeën en andere overtuigingen lieten zich horen. Er was nog altijd 'de familie', maar of de zoon in de voetsporen van z'n vader zou stappen was niet meer zo zeker...

We hadden de kans om lang en uitgebreid met de mensen te praten die dit allemaal hebben meegemaakt. Hun verhalen nemen je mee op het veld en tonen je hoe er geploegd en gezaaid werd, ze laten je proeven van een *stutte* brood met rabarberconfituur en vertellen je tot welke heilige je, je kan richten bij ziektes en plagen.

Project

De expo is het resultaat van een tweejarig traject waarin we in samenwerking met de gemeente Middelkerke en het Centrum Agrarische Geschiedenis het agrarisch erfgoed aan de kuststreek op de kaart zetten.

In de zomer van 2019 organiseerden we 'Een dag op het veld' waar we op een stuk grond gras verbouwden zoals in de jaren 1950-1960.

Daarnaast rolden we een mondeling geschiedenistraject uit waarbij auteur Katrien Vervaele op pad ging om verhalen van landbouwers, loonwerkers en landbouwwrouwen op te tekenen en te verwerken in boeiende portretten. Die kan je nalezen op: www.kusterfgoed.be/verhalen

Katriens verhalen vormen de leidraad voor deze expo en voor een kalender die in het najaar van 2020 beschikbaar zal zijn.

Thuis verder lezen?

KEG-Erfgoedcel Kusterfgoed, een korte voorstelling

Kusterfgoed werd in 2015 opgericht door de gemeenten Middelkerke, Oostende, De Haan en Blankenberge. In 2019 sloot ook de gemeente Bredene zich aan. De erfgoedcel zet zich in voor het roerend en immaterieel erfgoed in deze gemeenten.

Als erfgoedcel Kusterfgoed ondersteunen we de lokale erfgoedzorgers en -liefhebbers bij hun werking en projecten om dit erfgoed voor de toekomst te bewaren. Daarnaast werken we ook in samenwerking met diverse partners eigen projecten uit, zoals 'Een jaar op het veld' om het lokale culturele erfgoed in de kijker te zetten en iedereen de kans te geven om ietwat minder bekend erfgoed te ontdekken en door te geven.

COLOFON

EEN JAAR OP HET VELD,

een project over het agrarisch erfgoed langs de Belgische kust

Verantwoordelijke uitgever

Bart Plasschaert, voorzitter Kusterfgoed

Concept

Kusterfgoed: Joke Boey, Sabine Forrier, Hannelore Neyt, Triene Vandenbussche, jobstudent Astrid Luypaert, kantoorvrijwilliger Pia Quackelbeen.

Zandvoordeschorredijkstraat 289A – 8400 Oostende

059 270 770 – info@kusterfgoed.be – www.kusterfgoed.be

Ontwerp en productie:

de kleine expeditie vzw

STUDIO KUURJEUS

Partners:

De gemeenten Middelkerke, Oostende, Bredene, De Haan en Blankenberge
Centrum Agrarische Geschiedenis (CAG)

Met dank aan:

Voor hun mooie verhalen en fantastische foto's:

Maurice Billiet

Erik Blauwet

Noël Boedt en Martha Mus

Ruben Bonte

Maurice Borny

Magda De Vlamynck

Willy Hollevoet en Raymonda Pollet

Fernand Hoste en Cecile Christiaen

Roland Inghelbrecht en Rita Janssens

Roger Lagast en Christiane Baeyaert

Hilaire Peel

Willy Van Haecke en Lieve Van Hecke

Joseph Zwaenepoel

Katrien Vervaele voor de interviews en het uitschrijven van de verhalen.

Franky Annys en Dirk Baeteman

Davy Coghe voor de portretfoto's

Vlaanderen
verbeelding werkt

TUSSEN PAARD EN TRACTEUR

Een simpel 'ju' was vaak genoeg en de weg naar huis moest je ook niet wijzen, die kenden ze vanbuiten. Honderden jaren lang was het paard de trouwste bondgenoot van de boer. Ze leverden de kracht, de paardenkracht, die nodig was om het land te temmen en vruchtbaar te maken.

Na de oorlog kwam de tractor. Een nieuwigheid waar veel boeren wantrouwig naar keken. Maar de 'vooruitgang' liet zich niet stoppen. De boer kreeg een nieuwe 'bondgenoot' en een simpel 'ju' hoorde je steeds minder.

Roger Lagast

° 24 augustus 1948
∞ Christiane Baeyaert:
boerendochter uit Wilskerke;
° 1 februari 1950
Boerde tot 2000 op een
boerderijtje in Uitkerke.
Vijfde generatie van zijn
boerende familie.

Roger & Christiane

'OW!' en 'JU!'

De paarden kenden de weg zodanig goed, ze wisten precies wat ze moesten doen en waar ze moesten lopen. Ze hadden voldoende aan hun naam of aan 'ju' of 'ow'... Ze kenden dat, ze luisterden.

Roger

Ik had een jong paard gekocht en dat was zeer nerveus en angstig. De eerste keer dat ik haar wou inspannen, deed ze al lastig: ze draaide en trok, touwen en kettingen raakten los, miserie, rammelen en *mooschen*... ik probeerde haar te kalmeren, hield haar vast bij het halster, maar plots ging ze op haar achterpoten staan en zwierde ik door de lucht. Ik bleef, slingerend boven de grond, vasthouden tot ze eindelijk kalmer werd en luisterde... Zo leer je ze wie er de baas is!

Willy H.

'Als er gewerkt moet worden, moet er gewerkt worden', zei m'n vader. En dat verwachtte hij dan ook van iedereen. Wij hadden zes paarden en zo konden we regelmatig afwisselen. Zeker tijdens het oogsten was dat belangrijk. Om de 2 uur wisselden we van paarden en zo konden we tot 's avonds 10 uur doorwerken.

Willy V.

Collectie Willy van Haecke
Broer van Willy Van Haecke (op de berg stro) lost met de paarden het stro in de hangar. De Haan - 1955

Willy ploegt zijn land. Hij was een van de laatste boeren uit de omgeving die zijn land met paard bewerkte. Bredene

Als mijn vader klaar was, mocht ik als klein ventje het paard terugbrengen. Dat was niet zo moeilijk en bovendien kende dat paard de weg terug veel beter dan ik!

Hilaire

Ik heb altijd graag met paarden gewerkt. Ik had er drie: twee om te werken en één om op te leiden. Het was zó spijtig dat mijn laatste paard een *attaque* kreeg. Zwaar tegen mijn zin heb ik dan in 1967 een tractor gekocht.

Joseph

Aan het werk met de tractor

Hilaire Peel

* 1 mei 1952
Groeide op in een boerderij in de Puidebroeken in Wilskerke.
Gepassioneerd door tractoren.

Hillaire

Voor en tegen

De boeren waren er niet gerust in: 'Die tractoren zullen al 't land kapot rijden', zeiden ze. Het is met alles zo: in het begin is iedereen tegen en is niets goed, maar beetje bij beetje zien ze de voordelen. De tractor werd eerst ingezet om te ploegen en te eggen. Het paard werd gebruikt om te zaaien, het veld tussen de vruchten te kuisen en het akkerland te tolen. Er is een jaar of twaalf overgegaan voor alles met de tractor gebeurde en de paarden werden weggedaan. In die jaren werd heel wat nieuw materiaal aangekocht, want een machine die je achter een paard spant, kun je niet achter een tractor spannen.

Roger

Een tractor ploegt eigenlijk veel te diep en haalt de slechte grond, de *zandkliete*, boven. Een paard stapt op vier poten, een zware tractor rijdt met vier immense banden alles toe. Dat is ook slecht voor de drainage: er blijft altijd water op het land staan!

Wanneer zo een stuk land veelvuldig bewerkt is met een tractor, raak ik er met mijn paard niet meer doorheen. Ik heb het een keer geprobeerd... de paarden stonden in 't schuim en 't zweet. Ze stonden na een halve dag ploegen te trillen van de inspanning. Het land wordt kwaad gemaakt door al dat zwaar materiaal!

Willy H.

Mijn eerste tractor

Boer Timmerman was één van de eerste die een tractor had hier in Uitkerke, een *Ford Ferguson*. Dat was in het jaar 1949. Wat een belevenis! En fier dat ik was dat ik daarmee mocht rijden!

Ferrand

In 1955 kocht mijn vader als een van de eerste in het dorp een tractor, een *Kramer kb17*. Ik zie nog voor me ogen hoe ze hem bij ons brachten, bovenop een camion van Arsène Buze uit Leffinge. Het was fantastisch! Ik had nog nooit een tractor gezien. Zo'n tractor was een zware investering. Om die af te betalen kocht mijn vader verschillende machines waarmee hij bij de boeren ging werken. Hij was overdag meer bij de boeren dan op zijn eigen land!

Hilaire

In 1963 kocht mijn vader een tractor, een *Renault Socomar*, 42pk. Hij staat hier nog altijd in de hangar! We bleven wel veel met het paard doen omdat we nog niet alle machines hadden die achter de tractor konden worden gehangen. Die machines kochten we beetje bij beetje aan.

Roger

Rond 1963 kochten we een eerste tractor, een *Fordson*. Daar werkte mijn vader mee. Wij moesten eerst met het paard leren werken, vond hij, en pas als dat goed ging, mochten we met de tractor.

Roland

Bij Willy mocht ik met paard en kar rijden en dat was zalig! Maar toen André een tractor kocht, een *Massey Ferguson 133*, kon ik echt mijn hartje ophalen. Ik heb hem een jaar of zes geleden overgekocht toen André met pensioen ging. Met die tractor heb ik als kind gereden om het hooi binnen te halen.

Ruben

Collectie Willy van Haecke

Oogst wordt binnen gehaald. De Haan - 1952

Pikken, maaien, dorsen en drogen

Ik reed al heel vroeg met de tractor. Ik was amper zes! Mijn vader liep dan achter de pikbinder.

Hilaine

Collectie Willy Van Haecke
Tractor met vlastrekker. De Haan - 1953

Collectie Willy Van Haecke
Pikbinder rijdt koren af.

Tot begin jaren zestig, werd nog veel met de hand gedaan. We maaiden met een zeis. Het was belangrijk dat je goed materiaal had en dat het goed gewet was. *Bootkruien* noemden we dat. We klopten met de hamer tot het blad scherp stond. Dan kon je daar een halve dag mee maaien. Alleen af en toe nog even wetten met de wetsteen die je altijd bij had.

Maurice Bi.

Ik heb nog lang met de pikbinder, de *pekmachien*, gewerkt om het graan af te doen. Zo'n *pekmachien* snijdt de halmen af en die vallen in bondjes aan de zijkant. Vroeger waren de halmen veel langer en om te pikken met het paard ging dat nog gemakkelijk.

Willy H.

Willy Hollevoet

° 29 september 1936
= Raymonda Pollet
Boerde op een boerderij in het dorp van Bredene.
Bewerkte zijn leven lang het land met paarden.

Raymonda & Willy H.

Het was voor ons kinderen een attractie wanneer de dorsmachine kwam. We waren door het dulle heen en na school was het te *lope naar us kot...* Zo een *desmachine* was gigantisch met een *presse* en een grote *tracteur* ervoor. Er was nogal wat volk nodig om al dat graan en stro boven in de schuur te krijgen. We liepen daar maar rond en tussen en voortdurend riepen ze tegen ons 'út de weg!'

Hilaine

Ook het pikken gebeurde met dat tractortje. Mijn vader riep altijd 'recht rijden, recht rijden...!' Ja, het moest juist zijn! Die pikmachine sneed de oogst af en deed er ook een touwtje rond. Dan moesten we die gebonden halmen recht zetten, *stuuk'n*. Als het droog was, werd het binnengehaald. Mijn moeder en mijn zus Greta, die twee jaar jonger was, stonden op de wagen. Mijn vader en ik gaven de schoven aan. Dan werd dat in de schuur gestapeld tot in de nok, of buiten op een *vumme* gezet.

Magda

Met deze dashmachine werd er gewerkt bij verschillende boeren. Uitkerke - 1958

Collectie Fernand Hoste

HET RITME VAN HET LAND

Op 't land beginnen de dagen vroeg. De koeien moeten gemolken, de varkens willen eten en daarna... wacht een lange, zware dag op 't veld. Het ritme van het land wordt van jongs af aangeleerd. Iedereen draait mee.

De maaltijden, op de boerderij of op het veld, zijn momenten van rust, nieuwe krachten opdoen met *stuten* en smout.

De avonden zijn kort op 't land. Als het donker is, kan je niet veel meer doen. Op tijd naar bed want morgenvroeg wachten de koeien!

Een dag op 't veld

's Ochtends na het melken, roomden we de melk af, gaven de kalveren te drinken en lieten de koeien buiten. Pas daarna ontbeten we, zo rond halfzeven. Brood met hesp of spek en koffie met of zonder melk.

Joseph

Om negen uur aten we een boterham met confituur. Meestal op het veld, in de graskant. Koffie hadden we mee in een *blekken pulle* en de boterhammen zaten in een linnen zakje. Ik herinner me nog dat 'Woste', een knecht, op een ijskoude dag zei: '*kaffietje chaud*', maar de koffie stond vervrozen in zijn *pulle*!

Joseph

In die tijd molken we nog drie keer daags. We hebben dat gedaan tot in 1971. Dat was omdat we veel verse, rauwe melk verkochten. Niet alle boeren molken drie keer per dag, de meeste maar twee keer.

Roland

Over de middag aten we thuis. Omdat we geen horloge hadden, zette mijn moeder een stake tegen de gevel met daaroverheen een zak. Dat was rond half twaalf en als we dat zagen, gingen we met paard en al naar huis.

Dan aten we soep, een grote schep aardappelen en meestal varkensvlees. Op vrijdag was het vis of eieren. Er waren altijd de groenten van het seizoen bij: in de zomer sla en tomaten, in het najaar boontjes, in de winter koolsoorten. Alles van eigen kweek. We hoefden bijna niets te kopen! En drank was meestal water van de pomp.

Joseph

We aten aardappelen, groenten en vaak een stukje vlees: kip, konijn, varken... En allemaal zelf gekweekt! Soms haalde mijn moeder boullie bij de slager. Of een koetong voor de zondag.

We aten nooit biefstuk, dat was iets voor rijke mensen. Eén keer in de week waren het eieren en op vrijdag altijd vis: wijting, platen, sprout... Dat werd gebracht met een triporteur.

Roland

Een groep landbouwers eten hun lunch op het veld, waar zij graan aan het oogsten waren.

Roland Inghelbrecht

° 22 november 1949
= Rita Janssens: boerendochter uit Jabbeke;
° 27 april 1952

Boerde zijn leven lang op hoeve Kerkhoekehof in Bredene. Wilde nooit boeren, maar werd verplicht de familie traditie verder te zetten.

Roland & Rita

Zondag

Mijn moeder bakte elke zaterdag brood. Dat waren grote, ronde broden van wel een kilo. Nadien bakte ze ook ovenkoeken. Ze waren nog lauw en we aten dat met smout en bruine suiker: heerlijk! We aten ze altijd buiten op, want de zaterdag hadden de meisjes gekuist en mochten we niet binnen.

Roland

Dag in dag uit hielden de boeren hetzelfde ritme aan, het vaste stramien. Enkel de zondag was anders. Er kwam al eens een *specialletje* op tafel, zoals een haan die werd geslacht. Vaste prik was ook de mis.

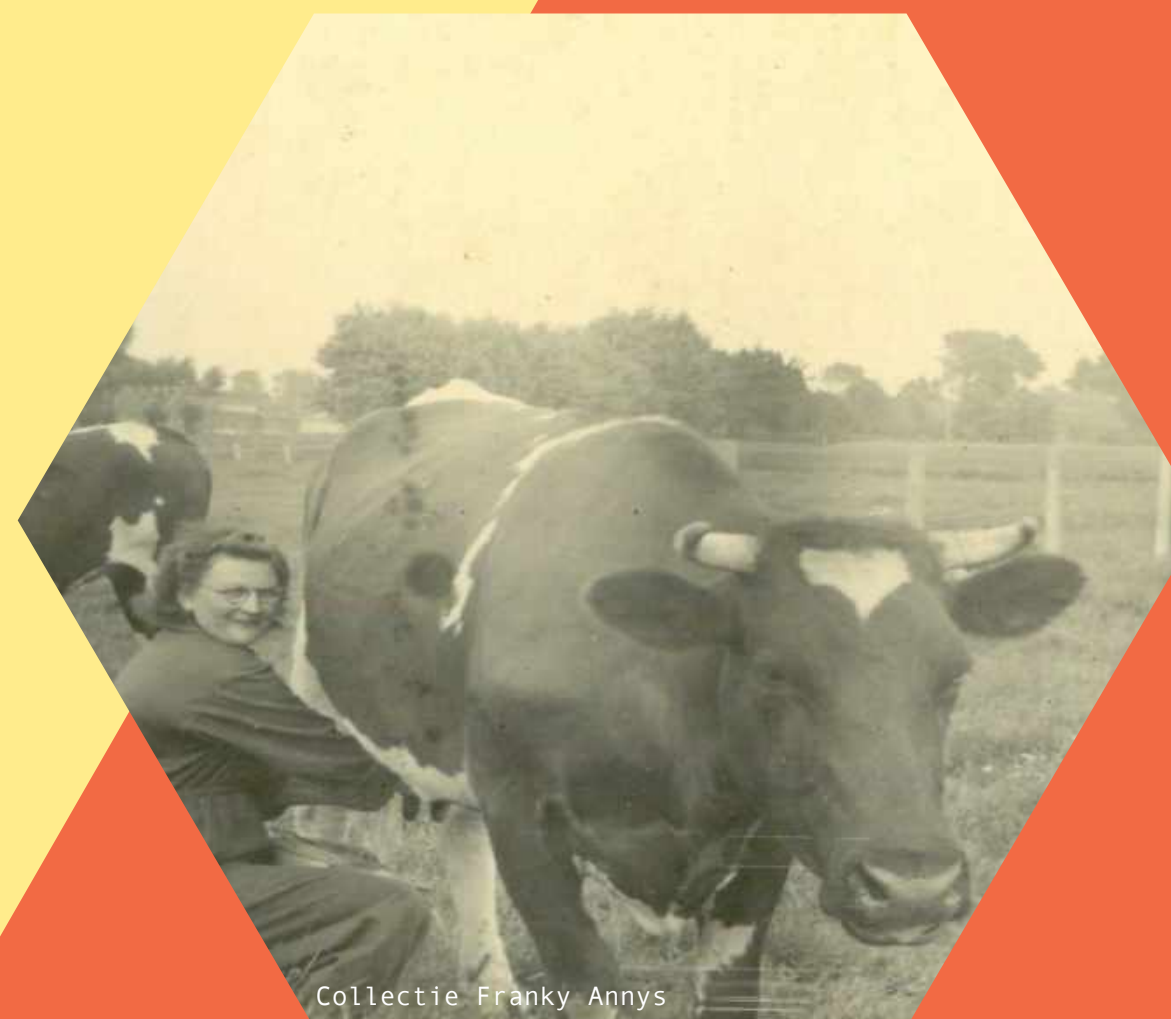
Joseph

's Zondags stonden wij om vijf uur op, want we moesten naar de mis om halfzeven. Maar eerst moesten de koeien gemolken worden en de varkens gevoederd. Pas als dat gedaan was, gingen we naar de kerk. Nuchter, want we moesten ter *communie* gaan. Als we weer thuis waren, aten we.

Roland

De zondag was heilig, dat was een rustdag! We gingen naar de mis en dat was het. We gingen nooit weg. En al zeker niet naar zee! Dat was niets voor de boeren.

Willy V.

een jaar op't veld

Als je boer bent, dan ben je zelfstandig. Je moet jezelf commanderen, jezelf discipline opleggen. Maar vooral: je moet het graag doen, want het is werken alle dagen van het jaar. Van 's ochtends voor de zessen, tot 's avonds na acht, negen uur. De enige keer dat we weggingen was met Sint-Elooi, het Looifeest.

Raymonda,
echtgenoot van Willy H.

Het is veel en hard werken. Vanaf maart tot oktober, november is dat één rush. In de winter is het wat rustiger, maar dan moeten de machines en serres in orde worden gebracht. Ik werk alleen, met een beetje hulp van mijn moeder en mijn broer. Ik wil het zo lang mogelijk een eenmanszaak houden.

Ruben

Zalig was wel het vieruurtje op 't veld. *Kaffie* in een *kaffie* pulle. Boterhammen met een klein schelletje hesp, of met kaas, en de rest belegd met confituur van rabarber of pruimen. Er lag *smoet* op; boter was alleen voor zondagavond!

Hilaine

Nadat we de koeien gemolken hadden en de kalveren te drinken hadden gegeven, aten we ofwel een restje van het middagmaal ofwel een paar boterhammen, maar altijd een bord *kerrepap*. Dat zuiverde! Daarna ging onze inwonende knecht naar de kelder. Daar stond een groot vat tafelbier. Hij vulde zijn kan van twee liter en dronk die leeg terwijl hij zijn pijpje rookte. Rond een uur of negen ging hij naar bed, want de volgende ochtend moest hij om vijf uur op om de koeien te melken.

Joseph

En elke avond *kerrepap*! Met bruine suiker en een sneetje brood. Ook wel een keer *klakkaards* met bruine suiker, chocolademelk met brood, vanillepudding met rozijnen of met een speculooskoekje er in. En om de drie weken oliebollen of wafels. En pannenkoeken gebakken op de Leuvense stoof... ook met bruine suiker!

Roland

DE ZEE

Wie aan de kust woont is onlosmakelijk met de zee verbonden. Dat is voor boeren niet anders.

Velen combineerden het werk op het land met de 'extra's' van de zee. Na hun uren gingen ze garnalen kruien die op de boerderij gekookt, gepeld en verkocht werden. En er was natuurlijk het strand, de zon, de zee. Oudere boeren keken meewarig naar de lange rij auto's vol toeristen die hun veld passeerden richting kust. Maar de jongeren konden niet wachten tot de oogst voorbij was en ze, toch voor even, konden genieten van de zee.

Maurice Bo.

Maurice Borny

° 23 juli 1931

Gebrakt en gespogen in de
Vosseslag.

∞ Irma †

Was een actief visser te paard
samen met zijn broer.

Leven van 't land en van de zee

Boeren was mijn
hoofdberoep, vissen
mijn bijberoep. Net als
alle kleine kustboertjes,
leefde ik ook van 't *strange*.
Ik hielp m'n broer André met
garnalen vangen, netten leggen
en scharhaken zetten. We joegen ook
ook op konijnen. De duinen stikten
ervan! En in de winter gingen we
op hazenjacht. Kleine boertjes
hadden die extra inkomsten
van stropen en vissen hard
nodig.

Maurice Bo.

Collectie Stad Oostende

Garnaalvisser te paard

Mina was zo'n braaf paard. En slim! Het enige wat ze niet kon, was lezen en schrijven.

Zij wist altijd wat ze moest doen, zowel op het land waar ze de ploeg trok als in zee waar ze hielp garnalen kruien. Mijn broer André kon met Mina midden in de nacht garnalen gaan vangen. Zelfs op maanloze nachten! Hij deed dat helemaal alleen, want hij vertrouwde op Mina. Af en toe een *ju vooruit*, of *jutsom*, naar rechts, herrom, naar links of au om te stoppen. Meer was er niet nodig!

Dat was trouwens de gewoonte van vele boertjes die vlak bij zee woonden. Met het paard waarmee ze het land bebouwden, gingen ze ook kruien.

En in die tijd was dat nog de moeite: er zat veel meer garnaal en veel meer tong!

Maurice Bo.

Dichtbij, ver weg.

We bleven altijd in Uitkerke. Dat was echt een boerengemeenschap. Wij hadden geen *uitstaans* met het toeristische Blankenberge. Dat was een aparte wereld.

Fernand

Stadsarchief - De Benne
Blankenberge

spelend kinderen
op het strand

We gingen nooit naar het strand. Of toch, één keer nam tante Clara me mee, samen met haar kinderen. Ik kreeg er een gebreide zwembroek aan. Ik liep daarmee in en uit het water en die wollen broek zakte de hele tijd af. Ik herinner me ook dat ik erg bang was van de aanrollende golven.

Erik

Eén keer per jaar gingen we wel naar De Haan, dat was met de *kermesse*. Mijn vader ging een pint pakken in de Brasseur, ik zat ondertussen op de boksauto's.

Willy V.

Gemeentearchief De Haan

luchtfoto van het strand.
De Haan

We hielpen de hele zomer lang, zonder zeuren, maar als de oogst half augustus rond was, mochten we naar het strand. Dat was een hele luxe voor ons! Maar het was al gauw weer werken geblazen, want in september moesten we helpen met de ajuinen.

Magda

Naar het strand gingen we nooit, dat was niet de gewoonte bij ons, boeren. Als kind ben ik, voor zover ik me herinner, maar één keer naar het strand geweest. Het was tijdens de oorlog. Mijn moeder was ziek en verbleef een maandje bij familie in Blankenberge om uit te rusten. Op een dag werden we aangespoord om een keer naar het strand te gaan. Wij trokken naar zee en gingen spelen in de duinen. Er viel daar meer te beleven. We waren druk met stokken aan het gooien en plots vloog er een op de baan, net op het moment dat er een Duitse legerauto passeerde. De officier in de wagen zond zijn chauffeur naar ons toe en die gaf ons elk een oorvijs waar we niet goed van waren.

Fernand

EEN HECHTE LANDBOUWFAMILIE

Landbouwers wonen én werken thuis. En dat doen ze niet alleen! Iedereen helpt mee: vrouw en kinderen worden ingeschakeld. Op grotere polderboerderijen – met zes paarden of meer – zijn er ook knechten en meiden in dienst. Zij maken echt deel uit van de familie.

Boerderijen worden, net als verhalen, vaak van generatie op generatie overgeleverd.

Iedereen helpt!

Op een boerderij is
nooit te veel volk om
te werken!

Vader Vanhaecke

Het vlas dat
gezaaid is in maart, bloeit in juni.
Het onkruid dat daartussen bloeide
- *klefte*, kleeftkruid, *veinze*, wild
gras, *snerte*, distels, *melkwiet*... -
trokken we gezeten op onze knieën
uit. Iedereen hielp daaraan mee: mijn
zus, moeder, vader.

Maurice Bi.

Knechten en meiden

Toen er nog geen schoolplicht was, ging een jongetje die zijn plechtige communie had gedaan, vaak als knechtje op een boerderij werken. Hij was toen een jaar of twaalf, dertien. Hij was dan eerst kleine koeier, voor kleine werkjes, na een jaar werd hij grote koeier.

Later ging je bij de *travaux* - in de bouw - of bleef je op de boerderij, zeker als de boer je graag mocht. Ik had een kleine boerderij en zorgde zelf voor de paarden. Maar op grote boerderijen had je arbeiders - *arbeiers* in de volksmond - en paardenknechten. Alleen de paardenknechten mochten aan de paarden komen!

Joseph

Kinderen

Als klein jongetje moest ik bij het varken gaan zitten als het moest werpen, en de kippen eten geven... en duiven kweken deed ik al van mijn vijf jaar!

Hilaire

We gingen vaak helpen bij grotere boeren. Onze ouders zonden ons naar daarheen wanneer we lastig waren. Als we veel thuis waren, maakten we ruzie. Dat was wel geestig: er waren daar andere jongens, er was een andere hond... *as je maar weg was.*

Hilaire

Collectie Godfried Mehuys

Paarden op de Spermaliehoeve in Middelkerke

Een 'carrière' op een grote boerderij

Ik ging bij boer Timmerman werken, de grootste boer van Uitkerke. In het begin, aan mijn veertien jaar, was ik een knechtje. Mijn vader had gezegd dat de *kleinen* wel een beetje zou komen helpen *toesmieten* - halmen stro naar de *desmachine* smijten. Gaandeweg werd ik daar de grote knecht. Ik was amper negentien toen ik al heel wat verantwoordelijkheid kreeg. Zo mocht ik al meteen op de nieuwe tractor rijden. Boer Timmerman was één van de eerste die een tractor had hier in Uitkerke: een *Ford Ferguson*. Dat was in het jaar 1949. Was dat een belevenis!

Fernand

Fernand Hoste
* 18 juni 1930
∞ Cecile Christiaen; dochter van een schilder uit Uitkerke;
* 17 juni 1942
Boerde op boerderij De Bosduif in Uitkerke.
Ving in zijn jonge jaren veel molletjes en patrijzen.

Fernand & Cecile

Gedrukt door Fernand Hoste
Fernand Hoste aan het werk met een Ford Ferguson

Van vader op...

Als er een jongen wordt geboren,
ligt een nieuwe boer klaar!

Noël

De jongste zoon

Het was een gebruik dat de jongste zoon op het hof bleef en er verder boerde. De oudere moesten een andere boerderij zoeken als ze wilden boeren. Meisjes kwamen doorgaans niet in aanmerking, tenzij er geen jongens in het gezin waren. Dan was het mogelijk dat een meisje met een boer trouwde en op de boerderij bleef.

Willy V.

Dit hof, *Monckenhove*, is al 5 generaties in familiebezit. Mijn grootouders, Henri Bossaer en Johanna Cloet, boerden hier op de manier zoals het eertijds gebeurde. Mijn grootvader is vroeg gestorven en mijn moeder is op de boerderij blijven wonen om haar moeder te helpen en om het boerderijwerk verder te doen. Zo heeft zij het hof kunnen overnemen. Ik ben hier opgegroeid samen met mijn twee broers. Beetje bij beetje hebben we de vervallen woongedeelten herbouwd.

Ruben

© Collectie Erven van
Hof Monckenhove. Bredene - 1965

Trouwen

Toen ik twintig werd en klaar om uit te vliegen, werd ik verplicht om op de boerderij te blijven. Ik moest mijn ouders helpen, want zij hadden geen pensioen. Toen ik trouwde met Irma, zijn we "ingetrouwd". Dat was niet altijd gemakkelijk. Irma kwam van een boerderij uit Mannekesvère waar ze soms wekenlang niemand zagen. Ze was erg bedeesd. Maar door hier wat meer volk te zien en door de contacten met mensen die boter en eieren en garnalen kwamen kopen, heeft ze geleerd met mensen om te gaan en is ze opengebloeid.

Maurice Bo.

Pas toen mijn ouders van de boerderij naar een huisje in Gistel verhuisden, kon ik trouwen met Martha Mus en de boerderij overnemen. Ik was toen zevenentwintig en had al heel wat gewerkt op de boerderij, maar vanaf dan kon ik het helemaal naar mijn hand zetten: 'Toen mijn vader de steenoven in bezit had gekregen, waren dat allemaal putten en bulten. Niet zozeer waar de oven stond, dat was allemaal steengruis, maar vooral het land dat errond lag. Mijn vader heeft dat wel een beetje geëffend, maar het grote werk heb ik gedaan.'

Noël

Sterke vrouwen

Mijn vader, Albert, was een wat atypische boer, hij was vaak uithuizig. Hij was 1ste schepen in Uitkerke en ook een poos burgemeester. Hij was voorzitter van de vogelpiek en van de biljartclub, hij zat in de kerkfabriek, in de boerenbond... Mijn moeder, Esther Roels, moest het werk doen als hij weg was. Ze deed dat zonder mopperen. Mijn moeder was dat alleen zijn gewoon, maar in de oorlog kwamen de hongerige mensen naar de boerderijen om eten te *schoepen*. Op een avond dat mijn vader weer eens weg was en mijn moeder alleen thuis, hoorde ze de staldeur opengaan. Ze trok een oude jas van mijn vader aan en een muts diep over haar oren, zodat ze er als een man uitzag en ze pakte een riek en ging naar buiten. Zo verjoeg ze de dieven.

Roger

Collectie Koenig van Troostenberghe
Albert Lagast en zijn vrouw Esther Roels

Mijn vrouw Irma heeft altijd veel gewerkt. Ook op het land. Dat heeft ze gedaan tot mijn moeder is gestorven. Vanaf dan heeft ze vooral het huishouden gedaan. En daarnaast de koeien gemolken, en de melk afgeroomd, gekarnd en boter gemaakt... en ook vele, vele garnalen gekookt en gepeld om te verkopen.

Maurice Bo.

Het liefst hielp ik met ploegen. Ik was de oudste en zo mocht ik in september *sloven*. Dat is oppervlakkig ploegen. Ploegen is niet gemakkelijk. We hadden een tractor, een *Allis Chalmers*. Dat had vooraan twee kleinere wieltjes, dicht bij elkaar.

Ook al hadden we extra werk voor school, vaak moesten we helpen op het veld en de boerderij. Wij waren dat gewoon, we vonden dat normaal. De school had het er wat moeilijker mee. Mijn zus Greta had in het laatste jaar een paar dagen vrij om te studeren. Ze was gaan helpen op het veld en iemand had dat gezien. Ze werd bij de directrice geroepen, want dat kon niet! Ze moest studeren, niet helpen op het veld.

Maar wij hebben nooit met tegenzin geholpen! Wanneer we klaar waren met de examens was het meteen tijd om te hooien en daarna het vlas te rooien. Het veld werd met een machine uitgedaan, maar de omtrek, de zijanten van het veld moesten wij met de hand uittrekken; we bonden de bundeltjes vast met een beetje vlas.

Magda

Collectie 'Mijn Ouderschap'
Magda op de tractor

ONDER DE WIJDSE HEMEL

Er moet gebeden worden; voor het land, voor het weer, voor de oogst. Want met werken en wijsheid alleen, kom je er niet. Storm en hagel, ziektes en plagen... je kan ze alleen maar de baas met hulp 'van boven'.

Het geloof bepaalde het ritme van de dag met gebeden en klokken, het ritme van de week met de verplichte rust op zondag en het ritme van het jaar met feestdagen en processies. Het geloof werd vertaald in een schier eindeloze reeks van gewoontes en gebruiken: palmtakjes, Sint-Hubertusbrood, een aalmoes voor Sint-Antonius...

Geloof bracht mensen samen, vooral op zondag. Na de mis werd de voorbije week besproken, al dan niet met een pintje.

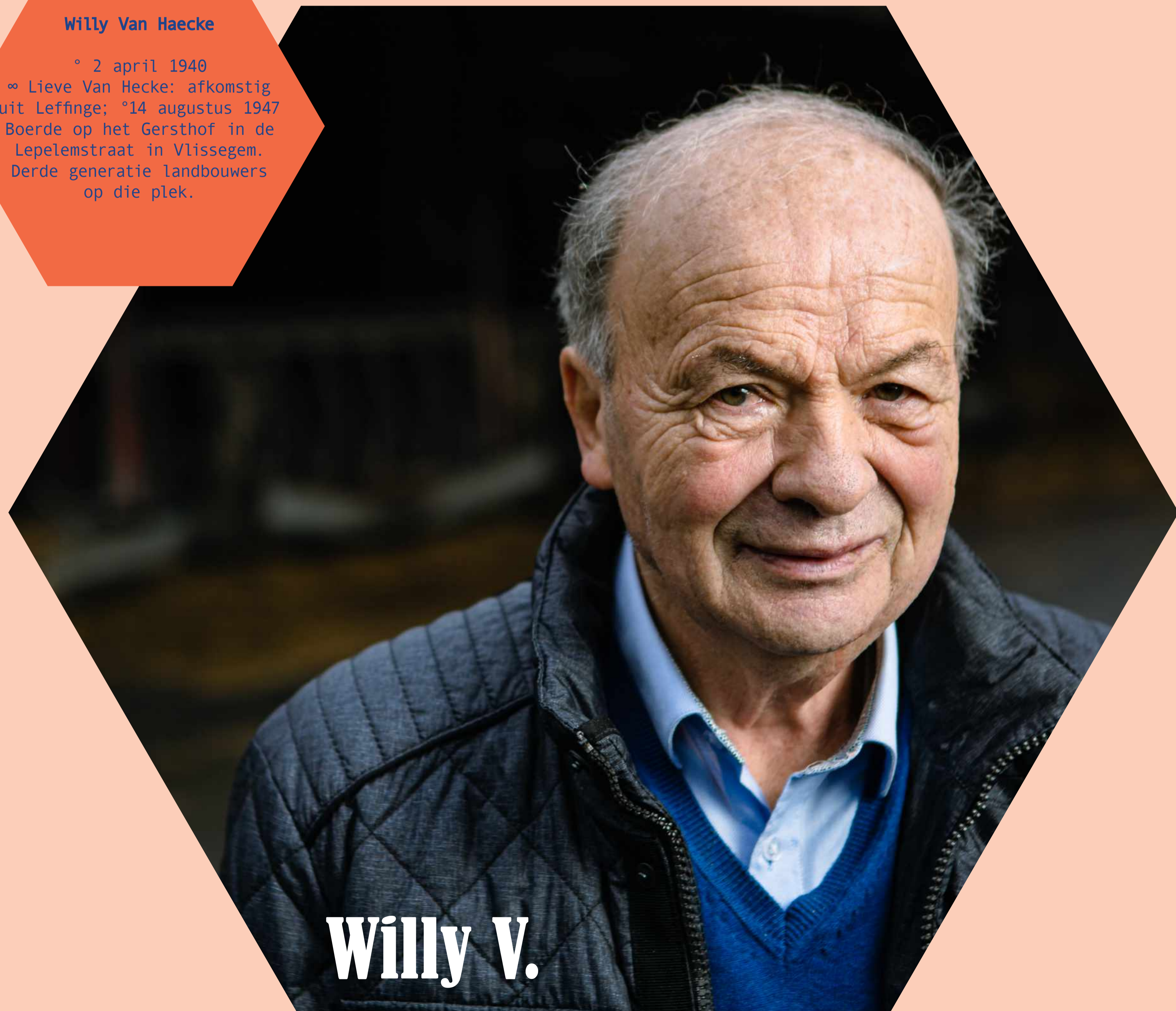
Paternoster

We zaten 's avonds samen rond de *buzestove*, elk op een stoel. Er was het avondgebed en dan de akten van berouw, geloof, hoop en liefde, een onzevader en een weesgegroet. Dan kreeg elk kind zijn kruisje met de woorden: 'God zegene en beware je.'

Lieve, echtgenoot van Willy V.

Willy Van Haecke

° 2 april 1940
∞ Lieve Van Hecke: afkomstig uit Leffinge; °14 augustus 1947
Boerde op het Gersthof in de Lepelemstraat in Vlissegem.
Derde generatie landbouwers op die plek.

Willy V.

Er waren goeie en slechte jaren. Soms stonden de vruchten te schieten in de *stuuk'n* en als het te veel regende konden de schoven niet binnengehaald worden en begon het graan op te schieten. Dan werd er eens extra gebeden...

Magda

Spekken op zondag

Het waren vooral de vrouwen die kerkelijk waren. De mannen gingen mee, omdat het zo hoorde, omdat iedereen ging. En ook voor de pint en de babbel in het café achteraf. *Joseph*

Mijn vader had een ongetrouwde zuster. Als die op bezoek kwam, moesten we altijd paternosters bidden. Vader viel al bij het eerste weesgegroet in slaap! Maar wij moesten verder bidden: een hele paternoster of zelfs twee, samen met die suikertante. En ze kwam regelmatig, want het was de ouderlijke hoeve!

Magda

In Stene ging iedereen naar de mis. De mannen gingen daarna op café en er werd al eens een kaartje gelegd. De vrouwen bleven buiten. Ze babbelden over de prijzen van de vruchten en de dieren. En wij kinderen gingen *spekken* kopen. Dat mocht alleen op zondag. *Magda*

Je stelde niets in vraag, je accepteerde alles. En wie niet geloofde, niet naar de mis ging, op zondag werkte, hoorde er niet bij. Die werd scheef bekeken en ervan verdacht communist te zijn. De mensen die niet naar de mis gingen, waren op één hand te tellen in Vlissegem.

Willy V.

Zondag was heilig! Dat was de rustdag en we gingen naar de kerk. Mijn moeder ging het liefst twee keer: 's morgens naar de hoogmis en om vijf uur voor de vespers. Ze had in de kerk een stoel met haar naam op en was ook gul als de schaal rondkwam. 'Je mag hem niet horen vallen!' zei ze. Je gaf beter een briefje dan een klinkende munt.

Willy V.

Wij zijn samen onderweg, halleluja!

Het Maantjeskapelletje werd gebouwd in 1933 door mijn grootvader Emmanuel, als dank voor de genezing van zijn dochter. Elk jaar in de vroege meimaand was er een bedevaart vanuit de Sint-Amanduskerk in Uitkerke naar ons kapelletje. De *paster* liep voorop, de zingende en biddende parochie volgde.

Roger

Collectie Roger Lagast
Maantje's kapelletje.
Uitkerke - 1997

Na de processie bleven de mensen hier boterhammen met hoofvlakke eten in de stal die we voor de gelegenheid proper hadden gemaakt. Daar was werk aan!

Ook bij de processie voor de 'vruchten des velds' en met de kruisdagen, liepen de boeren er maar wat bij. De kinderen en de vrouwen baden de litanie en wij liepen zwijgend mee, het blokje rond.

Roger

Mijn moeder was heel gelovig, op het randje van het bijgelovige. Zo gingen we jaarlijks naar Kortrijk, naar het graf van broeder Isidorus, de patroon van de landbouwers om een goeie oogst af te smeken.

Willy V.

Joseph

Collectie Willy Van Haecke
Processie voor de installatie van pastoor Forrez. De Haan - 1954

Wijwater, palm en assen

Op palmzondag brachten we gewijde palmtakjes mee. Moeder stak er eentje achter het kruisbeeld in huis, in de stal en op de vier hoeken van elk veldje. Ze gebruikte ook een palmtakje gedoopt in wijwater om de koeien te zegenen wanneer ze in de lente voor het eerst in de wei mochten. Dan zei ze met luide stem:

God zegene en god bewaar je
En God spaar je
Van moord en van brand
En van de boze vijand...

Joseph

Vooraleer we een machientje hadden om het brood te snijden, deed mijn moeder dat met de hand. Ze hield het brood in de holte van haar arm en sneed de boterhammen met een groot mes. Telkens wanneer ze met een vers brood begon, gaf ze met haar mes op de achterkant van het brood vier tikken in de vorm van een kruis.

Roland

Mijn zus en ik zetten die palmtakjes op elk partje land. Het idee erachter was: het palmtakje is gezegend, dan is ook de grond gezegend!

Maurice Bi.

In de mis werd het graan gewijd. Iedereen nam een zakje mee en achteraf mengden we dat met het andere zaaigraan.

En als we een nieuwe koestal hadden gebouwd, kwam de priester die inwijden.

Roland

Erik Blauwet

21 april 1952
Groeide op in een boerderij in 'de draai van Lapelem'. Was, zo zegt hij zelf, niet gemaakt voor de boerenstiel. Werd topograaf en meetkundig-schatte van onroerende goederen.

Op Aswoensdag kregen we een assenkruisje. Dat was een heel evenement. Het moest zo lang mogelijk gaaf en zichtbaar blijven. De hele dag liepen we met dat zwart kruis op ons voorhoofd. We maakten daar een sport van!

Erik

Sint-Hubertus

Eén van de grootste ontgoochelingen in mijn kindertijd, erger dan het besef dat Sinterklaas niet bestond, was dat de bescherming tegen hondsdoelheid door het eten van het Sint-Hubertusbrood een fabeltje was. Elk jaar op 3 november, gingen we naar de mis en daar kregen we elk een broodje dat ons zou beschermen. Dat bleek dus niet waar te zijn!

Erik

Hou de hemel te vriend!

Het was ook belangrijk om de pastoor op je hand te houden. Wanneer er een varken werd geslacht, gaf mijn moeder hem een **hutsepotje** mee.

Erik

Wanneer er een probleem was met een ziekte bij de dieren, gingen we niet meteen naar de veearts. Misschien kon 'Sint-Antonius met het **zwientje**' wel een en ander regelen ... We werden dan naar de kerk gestuurd met een paar franken voor in zijn offerblok.

Roland

Collectie Willy Van Haecke

Wijding van een nieuwe priester. De Haan - 1950

Collectie Willy Van Haecke

Processie voor de aanstelling van pastoor Biervliet. De Haan - 1947

Collectie Willy Van Haecke

Processie

Geloof en volksgeloof waren erg belangrijk in de boerengemeenschap. De boer hangt af van de natuur, van het weer... Je hebt het allemaal niet in de hand!

Roland

GROND

Een boer is getrouwd met zijn land, in goede en in kwade dagen. Het voorziet in alles wat hij nodig heeft, maar laat hem daarvoor stevig zweten. Vette klei, mager zand, weides vol stenen, veel te droog, of juist te nat... een goede boer kent het land als de palm van zijn hand.

Mesten, *scheuren*, eggen, zaaien, je handen vuil maken en telkens weer opnieuw beginnen.

Soms is de grond al jaren in de familie, soms wordt hij gepacht of geruild. Elk stuk land is anders. De boer kijkt, ruikt, voelt, proeft, stroopt z'n mouwen op... en begint eraan.

Mijn grond, zijn grond

Een lappendeken

Onze gronden lagen niet rond de boerderij, maar verspreid. Zo hadden we een "vette" weide in Vlissegem, die diende voor het vetmesten van oudere dieren, vooral ossen. In Houthave hadden we een kweekweide, waar jonge dieren op stonden. Het gras was er magerder.

Joseph

Ik was een klein boertje en kreeg destuk die de grote boeren niet wilden, het overschot, zeg maar. Bovendien lagen al die lapjes verspreid. Ik had grond aan 't sas, aan de *sluze*, op de *dune* en in 't dorp.

Willy H.

Collectie Willy Van Haecke

De hoeve van Louis Vanhaecke en Louise Mermuys. Grootouders van Willy Vanhaecke. De Haan - 1920

Zware kleigronden die verder van de boerderij lagen, bleven weiden. Het was te ver om er heen te rijden met de paarden en dat land te bewerken. Toen de tractor opkwam, was zo'n lap grond verder van huis geen probleem meer.

Joseph

De pacht

Affiche van de verkoop van een hofstede met aanpalende grond. Uitkerke - 1945

De meeste grond die de boeren bewerkten, werd gepacht.

Zo had het OCMW grond en boerderijen in Vlissegem. Die eigendommen van het OCMW waren meestal zeer groot en de Vlissegemse boeren die op zo'n groot hof boerden, voelden zich beter en keken neer op de kleinere boertjes van Klemskerke.

Joseph

Ook van het OCMW hebben we gepacht. Het OCMW van Brugge was het rijkste van heel Vlaanderen! Maar ze zijn veel gaan verkopen wanneer ze het Sint-Jansziekenhuis hebben gebouwd.

Maurice Ba.

Eén keer per jaar moest de pacht betaald worden. Dat was meestal in oktober ofwel op het einde van het jaar, wat de 'kerstdagpacht' werd genoemd. De boer had meestal een koppel hanen mee of een kalkoen. De pachter vroeg dan hoe het ging en maande om de boerderij in ere te houden en goed te besturen.

Joseph

RUIL

Mijn vader teelde tarwe, haver, gerst, erwten, bieten en aardappelen. Vóór de ruilverkaveling was dat op verspreide lapjes grond. Bij de andere boeren was dat net zo. Er waren gezamenlijke stroken om de weiden en akkers te bereiken. Zo'n gezamenlijke uitweg heette een *kojfas*.

Hilaire

In de jaren 60 was er de ruilverkaveling. Het land werd opgemeten en de stukken werden dicht bij elkaar gelegd. Zo werden weiden en akkers groter en lagen ze rond de boerderij. Het waren niet de boeren die beslisten over de herverdeling. En zo ontstonden er ruzies: sommigen kregen een minder stuk land in ruil voor een beter.

Hilaire

Hoeve van Fernand Hoste

Collectie Fernand Hoste

Zorg voor de grond

Draineren

Samen met de ruilverkaveling werden de Puidebroeken gedraineerd. Dat was een grote vlakte van Leffinge tot Wilskerke die in de winter onder water kwam te staan. Heel wat land van mijn vader lag daar. In de zomer werden koeien op het moerassige grasland gezet. Van die moerassen is niets meer over. Er werd wel een natuurgebied aangelegd dat die naam kreeg.

Hilaire

Vooraleer ze drainagebuizen legden, *sputten* ze kleine grachtjes, *strienggrachtjes*, die afwaterden in de grotere gracht. Die *strienggrachtjes* verdeelden het land in *striengsjes*, stroken. Het land lag dus in stroken van 20 à 25 meter breed. Die stroken werden wat bolvormig geploegd, zodat het water naar de grachtjes kon afwateren.

Joseph

Een goede drainage is goud waard voor akkerland. Nu zijn dat plastic buizen met gaatjes in en errond zo'n soort *feutre*, vilt. Vroeger waren dat gebakken buizen, zoals dakpannen. De drainagebuizen kwamen uit in de *moerbuze*, die wijder was en uitmondde in de gracht. Edmond Declerck heeft hier indertijd veel gedraineerd; hij werd *Mong Buze* genoemd.

Noël

Mesten en scheuren

Collectie Willy Houteyoet

Willy ploegt zijn veld in de Zandstraat. Bredene - 1991

Om van een *brokke* land een weide te maken, moet je eerst mest invoeren: stalmest en liefst veel! Nu met het stalmestactieplan zou dat niet meer mogen, maar toen was dat nog geen probleem.

Noël

Vele weiden werden toen *gescheurd*, omgeploegd om te bewerken als akker. Met een paard voor de ploeg was zo'n weide scheuren zeer zwaar werk.

Joseph

Trots

Vette klei, mager zand

Voor groentetelers is lichte grond beter, maar voor akkerland waar je bieten, tarwe, haver of gerst op teelt en voor weiden is kleigrond, zware grond het best. Aan zandgrond heb je niet veel. Indertijd zeiden ze als een boerendochter van hier trouwde met een boer uit de zandgrond: *ze gaat pemen gon scharten!* Ze zal wortels van onkruid uit de grond moeten gaan trekken...

Noël

Ik had de helft zandgrond en de helft kleigrond. Op de arme zandgrond konden we niets anders zetten dan aardappelen en rogge. De aardappelen kookten we, dat was voor de varkens. In emmers moesten we dat weg en weer sleuren. De rogge was voor de koeien. We lieten dat malen bij Georges Borny die molenstenen had die werden aangedreven door een motor.

Maurice Bo.

We hadden een gemengde boerderij. We teelden elk jaar van alles wat. Als er dan al iets tegensloeg, was dat maar één iets. Nooit sloegen alle teelten tegen. Het was een gespreid risico.

Joseph

Collectie Willy Hollevoet
Willy Hollevoet plant aardappelen.
Bredene - 1999

Jaarlijks wisselden we wat we zaaiden op de verschillende partijen grond, anders kreeg het land 'vruchtbaarheid'.

Maurice Bi.

Noël & Martha

Noël Boed
8 januari 1935
+ Martha Bus
Boerde op hoeve De Steenoven in Lefringes.
Was jaren voorzitter van de landbouwråd.

Eggen, tolen, Zaaïen, wieden

In het voorjaar werd er geëgd. *Zigzagedetjes* noemden we dat. Daarna strooiden we meststof en wanneer ze niet klaptten van regen gingen we ook tolen, het land vlak maken met zo'n grote rol. Dat deden we altijd met het paard, want met een tractor reed je alles plat!

En als het veld dan klaar lag, zaaiden we. Dat was niet meer met de hand, we hadden daarvoor een machine.

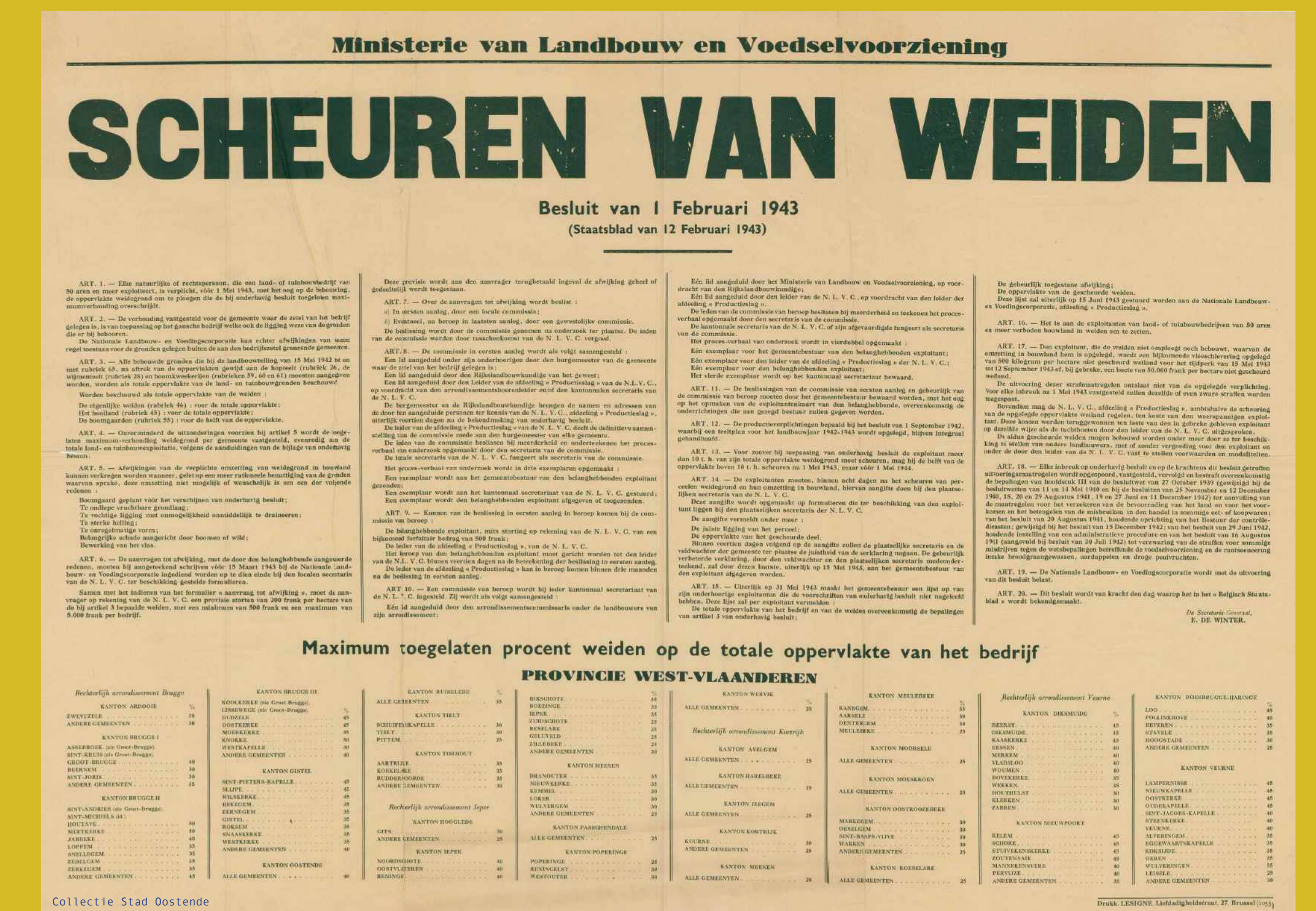
Roger

Strooivruchten zaaien als tarwe, rogge, gerst of haver deed ik met de hand zoals ik het geleerd had van mijn vader. Je moest de stap hebben: zaaien deed je bij de rechterstap, een nieuwe greep zaad pakte je bij de linker stap. Als je de kneep te pakken had, deed je dat automatisch. Vlas inzaaien deden we met zijn vieren op een rij; we liepen op een meter of twee van elkaar, op een ietwat schuine rij. En als we aan het zaaien waren, konden we onderling wat vertellen, wat klappen met mekaar.

Maurice Bi.

Dan moest het onkruid gewied worden. Melkwiet, *kleeftte*, *oate*, distels, klapprozen, netels... Vroeger het liefst ook weer met het paard en erachter een kuismachientje. met een V-vormig mes. Aan de zijkanten stonden wietjes zodat de bieten niet beschadigd werden.

Roger

Info over het scheuren van weiden van het Ministeria van Landbouw.

Preus

Het was een erenzaak dat het land er goed onderhouden bij lag. We waren allemaal zo fier op ons land en onze oogst. Dat kan ook niet anders, wetend hoeveel werk, hoeveel energie we erin hadden gestopt. Elke keer als ik een mooie oogst had, was ik *preus*. Als ik de gewassen op het veld bekeek... Bijvoorbeeld als het vlas 9, 10, 11 'handjes' hoog stond. Om de lengte te meten trokken we een vlasplantje uit. Dan mat je door het ene vuistje boven het andere te zetten. Als het een slecht jaar was en het stond heel kort, zeiden we dat het vlas voor minirokjes was!

Joseph

Joseph Zwaenepoel

° 19 mei 1931
Groeië op en boerde op
boerderij Lentischeure in
Klemskerke.
Bewerkte zijn land eerst met
paarden en daarna met een
tractor.

Joseph

JONG GELEERD, OUD GEDAAN

Boeren is leren. Sommigen kregen de stiel met de paplepel mee, anderen gingen naar de landbouwschool. Er waren er ook die het ambacht leerden door goed om zich heen te kijken en dingen uit te proberen.

Op de boerderij was er een heel traject dat je al doende vertrouwd maakte met de knepen van het vak.

Nooit had je gedaan met leren. Er kwamen nieuwe gewassen, nieuwe methoden en andere werktuigen. Je bouwde voortdurend verder op de kennis die generaties lang was verzameld.

Maar als de 'passie' er niet was, als het niet in je bloed zat, kon je op de boerderij niets meer doen. Dan was het tijd om je eigen pad te zoeken.

In de leer

Van vader op zoon

Ik ging tot mijn veertien jaar naar school. De landbouwschool heb ik niet gevolgd. Ik heb alles geleerd van mijn vader. Hij was een goeie leermeester, maar wel streng: alles moest perfect zijn. Hij joeg me nooit op, maar leerde me altijd hetzelfde tempo aan te houden. Er werd ook nooit 's nachts gewerkt. 'Als 't nuchtend is, is 't nuchtend en als 't avond is, is 't avond', zei hij altijd.

*Ruben
Maurice B.*

Balo's stro stappelen in de hangar.

Al doende

We woonden op een boogscheut van het Gersthof, de hoeve van Jerome Van Haecke. Als jonge gast ging ik er vaak helpen. Ik kwam er graag. Het ritme van werken was er aangenaam. Meestal stapelde ik de *balo's* stro in de hangar.

Erik

Bij het biologisch telen is veel kennis nodig: van de bodem, de planten, de verschillende plagen zoals bladluizen, koolvliegen... Als bioboer ga je eerst en vooral preventief te werk door een robuust ecosysteem met veel natuurlijke vijanden en een grote biodiversiteit op te zetten. Kwetsbare gewassen zoals kolen, wortels en prei worden afgeschermd met insectengaas.

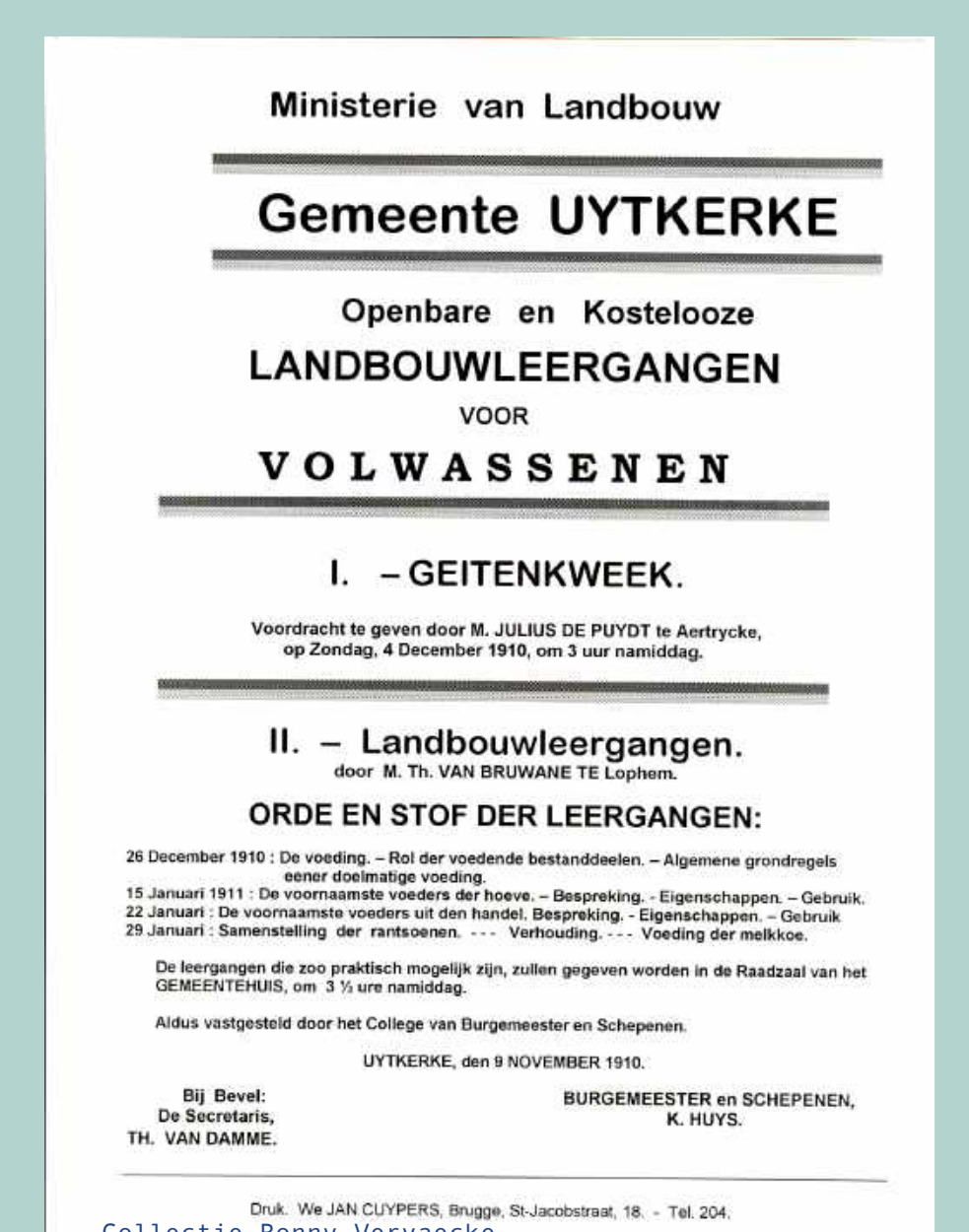
Ruben

Het meeste heb ik opgestoken door mijn boekhouding bij te houden voor het ministerie van landbouw. Daardoor kreeg ik regelmatig landbouwkundig ingenieur Julien Verkest op het hof. Van hem heb ik zeer veel geleerd!

Noël

Ruben

Ministerie van landbouw lessenreeks

Ruben Bonte

* 19 april 1986
Boert in de Bredense polder-
klei op hof Monckenhove, nu 't
Laatste Veld.
Bioboer.

Maurice Billiet

* 25 december 1928
Boerde in de
Zandvoordedorpstraat in
Zandvoorde.
Werkte als boer, molenaarsknecht
en sluismeester.

Maurice Bi.

Toen ik op m'n 14 niet meer schoolplichtig was en thuisbleef, was er bij ons op de boerderij niet genoeg werk. Daarom ging ik in loondienst bij andere boeren. Ik ben ook nog metserdiender geweest en zelfs molenaarsknecht in de molen van Decloedt. Daar leerde ik met een windmolen werken en dat vond ik machtig! Ik heb trouwens altijd mijn best gedaan om een beetje van alles te kunnen!

Maurice Bi.

Als er op de eigen boerderij niet veel te beleven viel, werden we naar andere boeren gestuurd om te helpen. We waren er ook altijd graag bij als er geslacht moest worden.

Silaine

Molen van Decloedt in Zandvoorde, waar Maurice Bi. werkte als molenknecht.

Collectie Magda De Vliet
Magda met de fiets naar school

Het dorpschooltje

In de gemeenteschool waar ik van m'n 8e tot mijn 14e zat, kregen we elke week een uurtje les over landbouw van meester Verschuren: de voeding van de planten, het afwisselen van de gewassen...

Maurice Bi.

We woonden dicht bij Oostende en op ons hof kwamen mensen uit de stad om boter, eieren en karnemelk te kopen. De gesprekken die mijn ouders hadden met die klanten hebben hen overtuigd om ons te laten studeren.

Magda

In Stene was een dorpschooltje. We zaten met drie leerjaren in één klas. De lerares, een non, onderwees heel veel rekenen, maar amper taal. Ik schreef dan ook voortdurend dt-fouten. Toen ik naar *Sint-André* ging, werd ik uitgelachen omwille van m'n dialect. Gelukkig was de juffrouw een boerendochter. Ze verstond mij en had begrip voor mijn situatie. Het heeft dan ook niet lang geduurd of ik sprak ABN zoals iedereen! En ondertussen spijkerde ik ook mijn spelling stevig bij!

Magda

De landbouwschool... of niet

Het was in die tijd de gewoonte dat boerenzonen naar de landbouwschool gingen. Werner Tilleman en Willy Maelfeyt met wie ik in de klas had gezeten, gingen naar de school in Oedelem. Verschillende keren vroegen ze mijn ouders om ook mij daarheen te sturen. Gelukkig begrepen mijn ouders dat boeren niets voor mij was, dat ik andere capaciteiten had.

Erik

Zelf moest ik niet zoveel weten van de landbouw, het trok me niet aan. Op een keer heb ik zelfs de *pekmachine* (pikbinder) gesaboteerd door een moer van de binder los te draaien. De volgende dag zouden we in *panne* vallen en niet meer kunnen werken. Maar in mijn bed kreeg ik wroeging. De volgende ochtend stond ik voor dag en dauw op om de moer terug vast te draaien.

Erik

Collectie Willy Van Haecke
Willy V. en zijn vader met de pikbinder

In het zesde leerjaar werden er testen afgenomen door het PMS. Ze raadden mij de landbouwhuishoudschool aan. De achterstand die ik opgelopen had, liet zich nog voelen. Ik heb hun raad niet gevolgd en ben toch naar *Sint-André* gegaan. In het eerste jaar beende ik de andere kinderen bij en van mijn klas ben ik als enige naar de unief gegaan. Ik studeerde er wiskunde en gaf twee jaar les ... op *Sint-André*.

Magda